

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, düşünərək yaşayanlar üçün, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzler üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

TAÜN

CEK LONDON

İngilis dilindən tərcümə:

Rafiz Hacıoğlu

Koordinator: Amin
Redaktor: Toğrul MUSAYEV
Korrektor: Turac ELDARQIZI
Tərtibatçı: İsmayıl SÜLEYMANLI
Cildin dizayneri: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ

Jack London
THE SCARLET PLAGUE

Cek London
TAUN

Bakı, “Parlaq İmzalar” Nəşriyyatı – 2022, 96 səh.

© “London Magazine” jurnalı / 1912

© Parlaq İmzalar MMC / 2022

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 118
Yoldaş seriyası | 2

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: “AVE PRINT” MMC
Çap tarixi: 10.09.2022
Sifariş: 41(15)/22

Cek London 1876-cı il yanvarın 12-də San-Fransisko şəhərində anadan olub. Əsl adı Con Qriffit Çeynidir. London uşaq yaşlarından böyük əzab-əziyyətlərə qatlaşır; o, San-Fransiskonun küçələrində ayaqqabı silir, qəzet satır, çay və okean gəmilərinin göyərtələrini yuyur, limanlarda yük vurub, yük boşaldır. 1896-cı ildə Kaliforniya Universitetinə qəbul olur. Ancaq maddi vəziyyəti pis olduğundan universiteti yarımçıq qoyur.

C. London təxminən 40-dan çox kitab yazır. Şəxsiz, ən məşhur əsəri “Martin İden”dir (1909). Bundan başqa, dünya ədəbiyyatının əvəzolunmaz klassiklərindən sayılan “Ağdiş”, “Əcdadların harayı”, “Dəmir daban” da yazıcının uğurlu əsərləri sırasındadır.

Böyük yazıçı 1916-cı il noyabrın 22-də Kaliforniya ştatının Qlen Ellen şəhərində vəfat edir.

Rafiz Hacıoğlu 1953-cü il oktyabrın 20-də Zəngilan rayonunun Mincivan qəsəbəsində anadan olub. 1970-ci ildə 36 saylı Mincivan qəsəbə orta məktəbini bitirib. 1971-ci ildə APXDİ-nin İngilis və Azərbaycan dilləri fakültəsinə qəbul olub. 1972-76-cı illərdə institutun tərcümə dərnəyinin işində fəal iştirak edib.

M. Marpurqonun “Kəpənək Aslan”, C. Xəlilin “Peyğəmbər”, C. Oruellin “Boğuluram”, “Heyvan Respublikası” kitablarını Azərbaycan dilinə tərcümə edib. Bir sıra tərcümə kitablarının redaktorudur.

I

Yol bir zamanlar dəmiryol yatağı olmuş ərazidən keçib-gedirdi. Ancaq uzun illər idi ki, burada qatar fiti eşidilmirdi. Meşədə bitən ağac və kollar yolu basmışdı. Yol o qədər daralmışdı ki, bir insan zorla keçərdi. Bura bir növ vəhşi heyvanların gəzdiyi cığıra çevrilmişdi. Orada-burada mamırın, xəzəlin altından görünən paslı dəmir parçası bu məkanda hələ də relslərin, şpalların olduğundan xəbər verirdi. Bir yerdə diametri təxminən iyirmi beş sm olan bir ağac, relslə şpalın birləşmə nöqtəsindən qalxaraq relsin qurtaracağını yuxarı qaldırmışdı. Kastilla¹ relsə bərkidilmiş şpal da qalxmış, yeri çınqıl və xəzəllə dolmuşdu, beləliklə, çürüməkdə olan, ovulub tökülən şpal bir ucu üstə yuxarı qalxmış, bir ucu isə yerə dəyirdi, rels isə şpalın ortasından keçirdi. Yolun təkrelsi olduğu açıq-aşkar görünürdü.

Bir qoca və bir oğlan bu yolla gedirdi. Onlar ağır-ağır yeriyirdilər, çünki kişi çox qoca idi və iflic olduğun-

---

1 Kastıl – relsi şpala bərkitmək üçün vurulan mismara bənzər çox iri dəmir parçası – Tərc.

dan əl-ayağı əsirdi, əlindəki ağacı güc-bəla ilə tutmuşdu. Keçi dərisindən hazırlanmış yöndəmsiz araçqını başını gündən qoruyurdu. Papağın altından dən düşmüş, seyrək çal saçları pırtlayıb çıxmışdı. Yaşıl yarpaqdan ustalıqla düzəldilmiş günlük qalxan kimi gözlərinin üstünü örtmüşdü və onun altından yola baxaraq kövrək addımlarını atırdı. Artıq çoxdan qar kimi ağarmalı olan, lakin saçlarıyla eyni rəngə çalan pırtlaşıq saqqalı az qala qurşağına çatırdı. Keçi dərisindən sadə, çirkli üst geyimi çiyinlərini və sinəsini örtürdü. Qocanın qırış-qırış, bir dəri bir sümük olan əl-ayağı onun başının gora titrəməsindən, qaralmış, çapıq-çapıq olmuş dərisi günəşin, havanın, suyun illər uzununu davamlı təsirindən xəbər verirdi.

Yola bələdçilik edən oğlan yerişini asta-asta gedən qocanın yerişinə uyğunlaşdırmağa çalışırdı. Qoca kimi o da köhnə, ucları didilmiş ayı dərisini ortasından deşərək başına keçirmişdi. Təqribən on iki yaşı olardı. Ədəbzlıqla bir qulağından təzəcə kəsilmiş donuz quyruğu asmışdı. Bir əlində ortaölçülü kaman və ox tutmuşdu. Belində dolu oxqabı var idi. Boynundan asdığı qında ov bıçağının dəstəyi görünürdü. Dərisi tünd-qəhvəyi rəngə çalırdı, çox ehtiyatla irəliləyirdi, elə bil pişik ovunu güdürdü. Gündən yanmış dərisindən fərqli olaraq masmavi gözləri, iti, nüfuzedic baxışları vardı. O, irəlilədikcə hər şeyi iyləyir, genişlənmiş, titrəyən burun pərələri ilə ətraf aləmdəki saysız-hesabsız məlumatları beyninə ötürürdü. Eşitmə qabiliyyəti də çox

güclü idi, kiçicik səsə belə dərhal reaksiya verirdi. Bu işə o qədər alışmışdı ki, ən zəif səsi belə eşitcək bunun ağacların yarpağını oynadan xəfif küləkmi, arıların vızıltısını, yaxud ağcaqanadların dızılısını, dənizin uzaqdan onun qulağına laylay kimi gəlib-çatan gurultusunu və ya tələm-tələsik torpağı yuvasının ağzına yığan sünbülqıranı olduğunu asanlıqla ayırd edir, dəqiqliklə müəyyənləşdirə bilirdi.

Birdən o, gərgin vəziyyət aldı. Qulaqları, gözü və burnu eyni zamanda ona yaxınlaşan təhlükədən xəbər verdi. Əlilə geriye – qocaya işarə etdi. Hər ikisi ayaq saxladı. İrəlidə, yolun yatağının bir tərəfində ağacların, kolların xışıltısı eşidildi. Oğlanın nəzərləri tərpenən kolların tərpsinə zillənmişdi. Kolların arxasından böyük bir ayı – qrizli göründü və ayı da onları görəni kimi dayanıb durdu. Ayı insanları xoşlamırdı və əsəbi halda donquldanmağa başladı. Oğlan ehmalca oxu kamana yerləşdirdi və kamanı dartdı. Ancaq gözünü də ayıdan çəkmirdi.

Qoca günlüyün altından birtəhər gözlərini zilləyib nə baş verdiyini anlamağa çalışdı, ayını görcək oğlan kimi o da yerində donub-qaldı. Qarşılıqlı baxışma bir neçə saniyə davam etdi, sonra ayının daha da əsəbiləşdiyini görəni oğlan başı ilə qocaya yoldan çıxmasını və aşağı enməsini işarə elədi. Özü də aramla geri addımladı, amma oxu, yayı da əlində hazır tuturdu. Əks tərəfdən kolların xışıltısı, şaqqıltısı kəsənədək beləcə dayandılar. Bu, ayının çıxıb getdiyinə bir işarəydi. Oğ-

lan yenidən yola qalxaraq irişə-irişə:

– Yaman yekəydi ha, babacan, – deyərək astadan güldü.

Təsdiq əlaməti olaraq qoca başını tərپətdi.

– Gündən-günə artırlar, – deyə kişi cır, inamsız və titrək bir səslə gileyəndi. – Kimin ağına gələrdi ki, Klif Hausa¹ gedən yolda insanın öz həyatı üçün qorxacağı vaxtadək yaşayacam. Mən onda uşaq idim, Edvin, hava qəşəng olanda San-Fransiskodan bura on minlərlə kişi, qadın, uşaq gələrdi. O vaxtı burda ayı nə gəzirdi. Yox, canım. Ayı o qədər az idi ki, onlara qəfəsdə baxmaq üçün pul verərdilər.

– Pul nədir, babacan?

Qoca cavab verməyə macal tapmamış, oğlan nəşə xatırladı, müzəffər bir əda ilə əlini ayı dərisinin altındakı kisəyə saldı və əzik, rəngi getmiş gümüş dollar çıxartdı. Pula yaxından baxan qocanın gözləri parladı.

– Mən görə bilmirəm, bax gör tarixini oxuya bilir-sənmi, Edvin, – deyə o mızıldandı.

Oğlan güldü.

– Sən də kefsən e, – deyə oğlan məmnunluqla uca-dan dilləndi. – Həmişə məni bu balaca işarələrin nəşə mənə verdiyinə inandırmağa çalışırsan.

Pulu yenidən gözünə yaxınlaşdırarkən qocanı son zamanlar vərdiş etdiyi kədər hissi bürüdü.

– 2012! – deyə cır səslə bağırdı, sonra isə məzə-

---

1 Klif Haus – San-Fransiskonun qərbində, dəniz kənarında yerləşən, 1863-cü ildə qayalığ ərazidə tikilən böyük və məşhur restoran – Tərc.

li bir şəkildə qaqqıldamağa başladı. – Bu, Maqnatlar Şurası tərəfindən Beşinci Morqanın Birləşmiş Ştatlara Prezident təyin olunduğu ildir. Bu da o zamanlar kəsilmiş sonuncu pullardan biri olmalıdır, çünki 2013-cü ildə Al-Qırmızı Ölüm gəldi. Allah! Allah! Bir buna bax, tüklerim biz-biz oldu! Altmış il əvvəl, özü də mən o zamanları görmüş və bu gün də yaşayan yeganə şəxsəm. Hardan tapmısan bunu, Edvin?

Oğlan sanki bir az ağılını itirmiş adamın sayıqlamalarına qulaq asırmış kimi hövsələsini basdı və sonra tez cavab verdi.

– Onu Hu-Hudan almışam. O bunu keçən yaz aşağıda, San Couz yaxınlığında keçdi otararkən tapıb. Dediyinə görə, bu, puldur. Babacan, aclığın-zadın yoxdu ki?

Ağacından bərk-bərk yapışaraq yoluna davam edən qocanın gözləri acgözlüklə parladı.

– Ümid edirəm, Hea-Lip¹ bir-iki yengəc tapıb, – qoca mızıldandı. – Yengəcin əti dadlı olur, xüsusən də ağızında dişin olmayanda və yaşlı babalarını sevən, onun üçün həmişə yengəc tutmağa hazır oğlan nəvələrin varsa, həqiqətən, ləzzətlidir. Mən uşaq olanda...

Edvin birdən nə gördüsə dayandı və əlindəki kamanın yayını dartmağa başladı. O, yol yatağının lap kənarında dayanmışdı. Köhnə su keçidi yuyulmuşdu və su yatağın altından özünə yol açmışdı. Əks tərəfdə rels yuxarı qalxmış vəziyyətdə idi. Üstünü basmış sarmaşığın altından paslı rels görünürdü. Onun arxa

---

1 Dovşandodaq (ing.)

tərəfində kolun dibinə qısılmış dovşan qorxudan tir-tir əsir, ona baxırdı. Məsafə tam əlli addım olardı, amma ox düz tuşlanmışdı və düz hədəfə dəydi, ağrı və qorxudan dovşan ciyildədi və hoppanaraq özünü kolun içinə vurdu. Oğlan bir göz qırpımında yolun üstünə çıxıb o biri tərəfə aşdı və kolluğa sarı götürüldü. Arıq qol və qıç əzələləri sanki polad yay idi. Hərəkətlərindən incəlik, çeviklik yağırdı. Yüz addım aralıda, kol-kosun sıx yerində yaralı ovunun üstünü kəsdirdi, dovşanın başını yaxınlıqdakı ağacın gövdəsinə çırpdı və aparıb babasına verdi.

– Dovşanın ətinə söz ola bilməz, – deyə qoca titrək səslə dilləndi. – Amma söhbət ağız dadından gedirsə, bir delikates kimi yengəcin yerini heç nə vermir. Mən uşaq olanda...

– Sən lap əllaməsən ki! Bu mənasız sözləri hardan tapıb çıxarırsan? – oğlan dözməyib deyingən qocanın sözünü ağzında qoydu.

Əslində, oğlan bu sözləri açıq-aşkar söyləmədi, amma uzaqdan onlara bənzər nə isə dedi, özü də boğazının qalın yerinə salaraq elə dedi ki, kəlmələri çətin başa düşmək olardı. Onun nitqilə qocanın nitqi arasında uzaq bir oxşarlıq hiss olunurdu. İkincininki, demək olar ki, artıq korlanmış, təhrif olunmuş ingilis diliydi.

– Bilmək istədiyim odur ki, nəyə görə yengəcə delikates deyirsən? Yengəc yengəcdir də, elə deyilmi? Daha delikates nəyə lazımdır?! İndiyədək heç vaxt, heç kimdən belə cəfəng söz eşitməmişəm.

Qoca köks ötürdü, amma heç nə demədi, sakitcə yollarına davam etdilər. Onlar meşədən çıxıb sahilboyu cərgələnmiş qum təpələrinə çatanda ləpədöyən səsi daha da ucadan eşidilməyə başladı. Təpəciklərin arasında bir neçə keçi otlayırdı, yarıçılpaq oğlan onlara nəzarət edirdi. Oğlanın yanında canavara oxşar şotland ovçarkası da vardı. Sahildən təxminən yüz metr aralıda dənizə səpələnmiş adalardan gələn hürüşmə və ya böyürtü səsləri ləpədöyən gurultusuna qarışırdı.

Nəhəng dəniz şirləri sudan çıxaraq qumda uzanıb özlərini günə verir, ya da bir-biriylə dalaşırdılar. Sahilə yaxın açıqlıqda üçüncü vəhşi görkəmli oğlanın yandırdığı ocağın tüstüsü qalxırdı. Onun ətrafına sürünü qorumaq üçün canavara oxşayan bir neçə it yığışmışdı.

Ocağa yaxınlaşdıqca nəyinsə iyini almış kimi, qoca addımlarını yeyinlətdi.

– Midiyalar! Midiyalar! – deyə o astadan, amma sevincək bir səslə dilləndi. – Bu ki yengəcdir, Hu-Hu, hə? Mənim əziz nəvələrim, siz həmişə bu yaşlı babanızı çox istəmişiz.

Təxminən Edvinlə eyni yaşda olan Hu-Hu gülüm-sündü.

– Ürəyin hansından istəyir, ondan ye, babacan. Dördünü tutmuşam.

İflic olsa da, hərəkət etməyə can atan qocaya adamın yazığı gəlirdi. Tutulmuş, keyləşmiş ayaqlarını zorlayaraq birtəhər qumun üstündə oturdu və közün içindən iri daşlıq midiyasını çıxartdı. İstinin təsirindən

onun qabığı aralanmış, qızılbalıq rəngi alan əti tam bişmişdi. Xərçəngi baş barmağı ilə şəhadət barmağı arasında tutaraq tələsik ağzına apardı. Ancaq çox isti olduğundan ağzında saxlaya bilməyib tez çıxartdı. Ağrıdan yazıq kişinin gözləri yaşardı və yanaqlarına süzülürdü. Oğlanlar əsl vəhşiydilər və onların yumor hissi də vəhşisayağı idi. Qocanın düşdüyü acınacaqlı vəziyyət onlara çox gülməli gəlirdi. İkisi də qəhqəhə çəkib güldülər. Hu-Hu rəqs edərək hoppanıb-düşür, Edvin isə gülməkdən uğunub gedir, torpağın üzərində ora-bura çevrilirdi. Keçi otaran oğlan da qaçıb gələrək onlara qoşuldu. Gözlərindən hələ də axıb yanağına süzülən yaşa məhəl qoymayan qoca kədərli-kədərli:

– Onları soyut, Edvin, soyut onları, – deyərək oğlanı dilə tuturdu. – Yengəci də soyut, Edvin. Bilirsən ki, baban yengəcdən ötrü sinov gedir.

Ocaqdakı midiyaların qabığı fısıltı ilə çatlayıb açılır, suyu axırdı. Onların uzunluğu yeddi santimetrdən on santimetrə qədər olur. Oğlanlar əllərindəki çubuqlarla bir-bir onları közün içindən çıxartdılar və dənizin kənarından tapdıqları iri odun parçasının üstünə düzüb soyutdular.

– Uşaq olanda biz yaşlıları ələ salıb gülmürdük, onlara hörmət edirdik.

Oğlanlar öz kefində idi, qoca isə burnunun altında donquldanır və onları danlayırdı. Amma bu dəfə yeməyini ehtiyatla yeyirdi, ağzını yandırmırdı. Hamı ağzını marçıldada-marçıldada, dodaqlarını yalaya-yalaya

əllərilə yeməyə başladı. Hea-Lip adlandırdıqları üçüncü oğlan bic-bic gülərək bir çimdik qum götürüb yaşlı kişinin ağzına apardığı xərçəngin üzərinə səpdi; qum dənələri qocanın ağzında xırçıldayanda oğlanlar şaq-qanaq çəkib gülüşdülər. Qoca uşaqların onunla zarafat etdiklərini başa düşmədi, ağzındakıları qaytarıb tüpürməyə başladı. Edvinin yazığı gəldi, ağzını yaxalamaq üçün balqabaqdan düzəldilmiş suqabını qocaya verdi.

– Yengəclər hanı, Hu-Hu? – Edvin əsəbi halda soruşdu. – Babam əyləşib ki, bir şey yesin.

Böyük bir yengəci ona verəndə babanın gözləri yenə acgözlüklə alışıb-yanırdı. Bu, əti çoxdan çıxarılmış qabıq və ayaqlar idi. Titrək barmaqlarıyla öz-özünə danışı-danışa yaşlı kişi xərçəngin bir ayağını qopartdı və... içinin boş olduğunu gördü.

– Yengəclər hanı, Hu-Hu? – deyə o, şivən qopardı. – Yengəcləri ver!

– Babanı aldadırdım. Yengəc-zad yoxdur. Heç birini də tutmamışam.

Qocalıqdan doğan kövrəkliyin, ümitsizliyin əlaməti kimi yaşlı kişinin gözlərindən axıb yanaqlarına süzülən acı göz yaşlarına baxdıqca oğlanlar xüsusi həzz alırdılar. Sonra Hu-Hu xəlvətçə içiboş qabığı götürüb yerinə yenicə bişmiş yengəc qoydu. Artıq ayaqları qopardılmış, qabığı aralanmış yengəcin ağ əti buğlanır, ətrafa xoş ətir saçır. Qocanın həssas burnu bu ətri aldı və o heyrətlə aşağı baxdı.

O dəqiqə əhvalı dəyişdi, kefi duruldu. Burnunu çə-